

AZ

Ó-KANIZSAI KÖZSÉGI

POLGÁRI FIISKOLA

É R T E S I T Ő J E

AZ 1902/1903. TANÉVRŐL.

— X. ÉVFOLYAM. —

ÖSSZEÁLLITOTTA:

DÉGAY KÁLMÁN.

IGAZGATÓ.

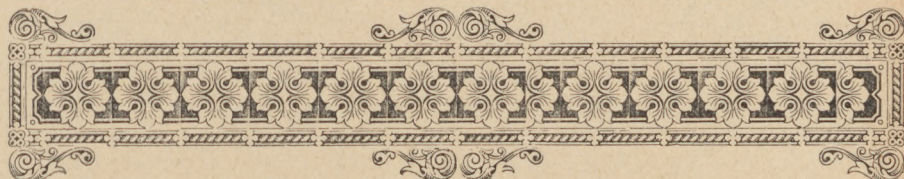
Ó-KANIZSÁN.
NYOMATOTT BRUCK P. PÁL, KÖNYVNYOMDAJÁBAN
1903—6.

k
l
n
a
r
k
h

é
ô
f
é
r
h
r
k

h
s

I.

A rajzoktatás néhány kérdéséről.

Az utolsó évtizedben hatalmas mozgalom indult meg úgy kontinensünkön, valamint a többi világrészek művelt államai-ban is, melynek célja a rajzoktatás s vele együtt a műérzék nevelésének reformja, más részről pedig, hogy miként lehetne a szép iránt való érzéket általánossá tenni a társadalom minden rétegében. Amerika és az angolok járnak elül e téren s őket követi Európa több északi állama, mint a németek, svédek, hollandok.

A mozgalom áradata elhatott hazánkba is. A közoktatás-és nevelésügy irányát megszabó magas miniszterium intézkedéseiből épen úgy, mint a paedagogiai és kultur-egyesületek felvetett és vita tárgyát képező themáiból, valamint a tanügyet és közműveltséget szolgáló lapok hasábjain mind gyakrabban megjelenő cikksorozatokból meggyőződhetünk egyrészt arról, hogy hazánk mily lelkesedéssel csatlakozik a mozgalomhoz, másrészt pedig, hogy a rajzoktatás terén nem az utolsók között vagyunk Európában.

E téren kifejtett legnagyobb, legerősebb tevékenységeért a babért, a korát tekintve oly fiatal „Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete“ érdemelte ki.

Igaz örömmel tölti el szivünket s lelkesedéssel mindany-

nyiunkat, ha évenként négyszer megjelenő, magas színvonalon álló közlönyeit olvasva, látjuk a nemes cél után való hatalmas, észszerű és célirányos törekvést.

Eljutottunk már addig, hogy nem arról gondolkozunk, vajjon szükséges-e az iskolában a rajzot tanítani s vele együtt a műérzékot nevelni, megértettük már, hogy a művészet nem az egyeseké, nem a kiváltságosoké, vagy a gazdagoké, hanem a nemzeté, a világé, mindenkié! Eljutottunk már odáig s beláttuk már azt, hogy a rajztudásra a nemzet minden tagjának szüksége van, ha lépést akar tartani a haladó világgal. Eljutottunk már addig, hogy megértjük ezt: »a művészi nevelés a nemzeti nevelés főeszköze; eljutottunk már addig, hogy megértettük Felméri e szavait: »a rajz oly egyetemes világnyelv, melyen mindenki beszélhet, melylyel mély tudomány, költészet ép úgy, mint minden szellemet nélkülöző dolog, kifejezésre juthat.«

Eljutottunk már addig, hogy nem afelől gondolkodunk, vajjon kell-e a rajzot tanítani az iskolában, van-e szüksége mindenkinek a műérzékre, hanem azon, hogy miként tanítsuk, hogy célta a lehető eredménnyel s biztosan érjük el.

Az iskolának a feladata az, hogy az embert öntudatos emberré, az életben önállóságra képezze.

Ezzel kapcsolatban minden tárgy tanításának végcélja általában az, hogy a tanulót megtanítsuk arra, hogy saját erejéből meg tudja különböztetni a jót a rossztól, a szépet a rúttól, hazugot az igaztól. A rajzoktatás célja is ez; képezzük tanítványainkat úgy, hogy értelmes öntudatos munkára szoktatva eljussanak addig, hogy önerejükben megértsék, mit a természet igazat, szépet, és jót nyújthat, hogy azt a maguk hasznára tudatossan fordíthassák.

Nádler R. azt mondja »Műizlés nevelése« czimű munkájában: »a természet alapos megismerése az, mi a művészet megértéséhez vezet;« hozzátéve: az értelmes öntudatos látás, gondolkodáson alapuló szemlélés az, mi elvezet addig, hogy a természetet helyesen megérteni, megismerni tudjuk: akkor idézhetjük itt Götze C. hamburgi tan. szavait, ki Drezdában a kongresszuson tartott beszédében a többek közt ezeket mondja: »Az ifjúságot oly gondolkozási módra kell szoktatni, mint milyenről Goethe mondja: »szemlélésem gondolkozás és gondolkozásom szemlélés.« S épen a gondolkodáson alapuló helyes látás, megfigyelő képesség fejlesztése az, melyet talán egyedül, de mindenesetre a tantárgyak közül leginkább a helyes rajztanítás adhat meg.

Hazánk iskolái a szükségletekhez képest sokfélék s mind-egyikében ma már a rajzot, mint kötelező rendes tárgyat tanítják. Ez is eléggé bizonyítja, nincs életpálya, nincs ember, kinek a rajztudásra a mai praktikus életviszonyok között szüksége ne volna! Tanítják, illetve tanterv szerint elrendeltetett a tanítása az iskolákban különböző óraszámok mellett. Talán ahány iskola, annyi-féleképen, annyi-féle alaptól kiindulva, annyi-féleképen, annyi-féle methodussal, minden egység — egyöntetűség nélkül. És ha elképzeljük azt, hogy még ma is hazánk sok középiskolájában nem szakember, még több polgári, ipar, stb. iskolában pedig elemi iskolai tanítóból 2 hónapos kurzuson rajztanítóra ütött tanerők kezében van e fontos tárgy, melynek sikeres tanítása talán leginkább feltételezi s a szó teljes értelmében vett szakembert s így nem csodálkozhatunk azon eredményen, melyet néha—néha tapasztalhatunk. Hogy tudna az rajzot tanítani, ki maga sem tud rajzolni? s vajjon olyan könnyű dolog-e az a rajztudás, hogy azt, a legzseniálisabb embert

gondolva is, két hónap alatt úgy elsajátítsa, hogy azt tanítani, helyesen tanítani képes legyen. Még más — úgynevezett elméleti tárgy is és — hol óráról órára készülhet a tanár, meg kívánja a szak-képzettséget a tanártól — annyival inkább a rajz, hol az elmélet mellett óriási gyakorlatra van szüksége egy jó tanítónak.

Az az általános mozgalom, melyről fentebb szólottam, mint tudjuk, hazánkban is hatalmas arányokban indult meg. Célja, hogy reformálja a rajztanítást, teremtsen egy egységes módozatot, egy egységes és helyes alapot, melyből kiindulva és mely szerint haladva kell a rajzot tanítani mindenféle iskolában egyaránt. Hogy ez eddig nem volt, holott más tárgyaknál ez már réges régen van, ne tévesszük szem elől, hogy a rajztanításnak még multja is alig van; más tárgyakat századok óta tanítanak már az iskolákban, mint rendes tárgyakat, míg a rajz, alig pár évtizede, hogy mint kötelező tantárgy és mint rendes tantárgy szerepel — egyenlő jogra emelve a többi tantárgyakkal. Nem lehet elég lelkesedéssel hozsánnát kiáltanunk a törekvésnek, mely azzal biztat, hogy végre eljutunk a fent leírt célhoz.

»A magy. rajztanárok Egyesületének 19-ik számú értesítője, — »a rajztanítási kérdések jelenlegi állása külföldön és minálunk« című értekezésében a következőket mondja: Egyesületünknek független, önálló erkölcsi pozícióban kell lennie; előre, határozottan állást kell foglalnia a rajztanítás alapelveit és keretét illetőleg; tudnia kell, hogy miként kívánja, hogy minálunk minden rajztanítás folyjék; mily célú, mily állandó módszert tesz magáévá, tekintet nélkül az iskolák nemire és a körülményekre; egy szabatosan, előre meghatározott, normális, állandó rajztanítási rendszer képére van szükségünk,

csak annak alapján fejleszthetjük a részleteket, csak annak alapján adhatjuk meg biztosan az elénk terjesztett kérdéseket és tehetünk az egészszel összesen összefüggő javaslatokat.«

Hogy kitűzött nemes célját biztosabban, sikeresebben érje el, az Egyesület 19-ik sz. közlönyében kérdéseket tesz közzé, felhívja a magyar rajztanárokat arra, hogy tapasztalataikból és tudásukból kifolyó válaszukat minél számosabban adják meg. A kérdésekre adott feleletekből látják — és nagyon helyesen — megvalósíthatónak a közös alapelvek összeállíthatását.

Az említett kérdések 3 csoportból állanak:

- A.) csoport, mely a rajzra, annak meghatározására irányul.
- B.) csoport, a művészi, vagy szabad rajz tanítására vonatkozó kérdéseket tárgyal, míg a C.) csoport kérdései a jelenlegi iskolai rendszer keretén belől való rajztanítással foglalkozik.

Felolvasásom tárgyául én e legutolsó csoport kérdéseire megadandó feleleteket tűztem ki azon reménységgel, hogy az évek óta tervezett hatalmas épülethez egy piczinyke homok szemmel én is hozzájárulhatok!

— —

*1.) A jelenlegi iskolai rendszer megengedi-e a rajznak sikeres tanítását az elemi, közép,- és felsőiskolákban.?

Csak nagyon nehezen, hiszen ha figyelembe vesszük a reá kiszabott csekély időt, kevés óraszámot, ez magában elegendő, hogy a kérdésre nemmel válaszoljunk.

*2.) Van-e a tárgyra kellő idő kiszabva, harmonikusan illeszkedik-e az be a többi tárgy közé? Az iskolák iránya, tanterve kedvez-e a rajztanításnak? Elég tanerő áll-e rendelkezésre? kiképezésük megfelelő-e? a külső feltételek megvannak-e?

Ha az elemi iskolákat tekintjük, azt tapasztaljuk, hogy ott

oly csekély az óra szám, (IV. oszt. heti 1 óra) hogy rajztanításról ott szó alig lehet. De ezt a parányi időt is ha betartanák mindenütt! Bizony, bátran el mondhatjuk, hogy csak az állami iskoláknál. Felekezeti, községi, elemi iskoláknál nagyobb részt egyáltalán nem is szólhatunk rajztanításról, mert egyáltalában nem tanítják. Középiszkoláinkról szólva, a gimnázium marad leghátrább csekély óraszámmal, mely majdsaknem elégtelen, míg a reálistkola és polgári fiúiskolák óraszámai elég tőrhetők. Tekintve azonban azt, hogy a polgári iskola közép osztályt, művelt iparost nevelő iskola, s tudva azt, hogy e pályán a rajz a legfőbb tárgy, igen helyes volna, ha a II. és III. oszt. heti óraszámja is 3-ra emeltetnék. Tanítóképzőinkben és magasabb fokú leányiskoláinkban csak a legközelebbi multban emeltetett a heti óraszám annyira, hogy sikeres rajzoktatást várhatunk. Az óraszámok csekélyisége aztán amellett bizonyít, hogy a rajz nincsen párhuzamban más tárgyakkal. A rajz kivitele igen sok időt vesz igénybe bátran mondhatjuk, — tanítási időt tekintve — hogy 2 óra felel meg más tárgyhöz hasonlítva 1 órának, már pedig egy óra. akármely tárgyat tekintjük is, hetenkint bizony nagyon csekély idő! A tanerőkre vonatkozólag a fentebbi kérdésen kívül már némiképen hozzászóltam, most csak a következőket fűzhetem hozzá: rajztanár — képzésünk a mostani állapotokat tekintve — különösen a legujabban kiadott rendeletek szerint, — mely kitünő ügyességgel könnyíti meg a vizsgálatokra való mentől sikeresebb elkészülést — a színvonalon áll s a rajztanár-képzőből diplomával kikerült fiatal tanár, eltekintve a tanítás gyakorlatától — melyet legjobban csak az életben a gyakorlatból szerezhethet meg — iskolában csak alapot szerezhethet hozzá — erősen megállja helyét, mint szakjának embere. A rajztanítást nagyon gyakran megnehezíti a külső feltételek hiánya.

Hányszor tapasztaljuk, különösen nem állami iskoláknál, hogy bizony a rajztanításhoz semmi külső feltételt sem ad az iskola-entartó. Sem rajzterem, annyival kevésbé annak felszerelése, sem taneszközök! Egy szürkére kopott tábla, kréta, egy összeácsolt fakörző és görbére gyalult vonalzó, néhány száz virág, állat, és emberminta, német szerzőtől, szépen satirozva, nagyobbrésze rosszul rajzolva — még nagyobb része szépen négyzetesen behálózva, 50—60 tanuló kicsiny alacsony osztályokba szűk és keskeny padokba, 5—6 egy 3 méter hosszú padban bezsufolva — ez a külső feltétel! Szomorú dolog, de hazánk sok iskolájában így van ez még — példakkal, ha kell, tudok szolgálni.

*3.) Melyek a sikeres tanításnak feltételei? van-e módunk az eredmény meghatározására?

Elsősorban szakképzett rajztanár, elegendő heti óra szám, és a külső feltételek: rajzterem, felszerelés, eszközök, taneszközök, szakkönyvtár stb. Tanításunknak eredményét óráról órára figyelemmel kísérhetjük, — javításaink alkalmával folyton ellenőrizhetjük tanulóinkat is, magunkat is és a bevégzett részletekből — javítás nélkül készített feladatokból a határozott eredményre következtethetünk.

*4.) A rajz más tantárggyal együtt tanítható-e? A rajz képző erejét tekintve olyan tárgy, melyet más tantárgy pótolni nem képes. Legközelebbi rokonságban van a matematikával — különösen a rajzoló-mértannal és ábr. mértannal. De míg ezek problémáikat tudományos következtetés útján oldják meg, kilndulva a részletből — az elemekből, indokolva — eszközök segítségével törekednek felépíteni az egészet, — addig a szabad, vagy artisztikus rajz ellenkezőleg az egészről, a tárgy — dolog — egész megjelenéséből iparkodik pusztán gon-

dolgozáson alapuló jóllátás — helyes szemmérték segélyével a részletekben is helyes képet adni —. Már ezekből is világosan látható, hogy rajzot semmi más tárgygyal kapcsolatosan tanítani nem helyes, mert a kitűzött czélt, illetve eredményt vagy egyik — vagy másik tárgynál nem érjük el. —

*5.) Mikor lehet a rajztudást alkalmazni? Nem állanak-e elő ily módon egyik, vagy másik tárgyra hátrányos következmények?

A rajztudást alkalmazni nem csak rajzórakon, de sok egyéb tárgy tanításánál is, miut illusztrációt alkalmazni lehet, sőt előnyös, mivel az illető tárgy helyes felfogását jobb megértését eredményezi. — Különösen a mértan, földrajz, állat, növénytan, fizika-gazdaságtan, történelem azon tárgyak, hol mint az elmondottak, vagy megmagyarázott dolgok teljesebb megvilágosítására szolgálhat.

*6.) Milyen tanmód alkalmazandó a rajzolásnál? A tömeg csoport, vagy egyenként való tanításra mikor van szükség? Melyik az ideális?

A rajztanításnál úgy a tömeg, csoport, mint az egyenként való tanítás alkalmazandó. A tömegtanítás különösen a kezdőfokon alkalmas, sőt nélkülözhetetlen. Itt az egyenként való tanítás csaknem kizárólag a javításoknál fordul elő, midőn a tárgy értelmezését egyik — másik tanuló nem jól fogta fel s ismétlésre szorul. A kezdő fokot átlépve csoportos tanítás veszi kezdetét, már csak azért is, mert nem haladhatunk egyöntetűen különböző tehetségű gyermekekkel. Téralakok tanításánál már az egyenként való tanítás sem mellőzhető, mivel a tárgy minden más szempontból más képet nyújt. Tovább képezve tanítványainkat, teljesen az egyenként való tanításra vagyunk utalva, melynek határozott előnyei is vannak a tömeg és csoport

tanítás fölött, már csak azért is — hogy a tanár a tanuló egyéniségéhez teljesen alkalmazkodhatik.

*7.) Hogy értelmezendő a tanításnál a csoportos, vagy tömeges tanítás?

A tömegtanítás a kezdőfokon különösen a lerajzolandó formák megértése és megbeszélésében nyilvánul, melyet vagy táblai minta, vagy táblai előrajzolás illusztrál, nagyon világos azonban, hogy ez mindig pótlandó a legelső fokon is az egyenként való tanítással, a rajzok javítása alkalmával. —

*8.) A tanár mily módon hasson közre a tanításnál? Feladatok megállapítása és kitűzése, magyarázat, példa, előrajzolás, javítás útján?

A tanár, a rajzolandó formák megértéséhez a kellő magyarázattal kell, hogy tanulóit felvilágosítsa, még pedig ez mindig fokozatosan történjék, az ismerethez kötés elvét pontosan megtartva, feladatok oly neműek legyenek, hogy az mindig az előző feladatnak mintegy folytatása legyen, hogy a fokozatosság elvének megfelelőjünk. Az új tudnivalókat az előzőkből levezető módszerrel — (kérdő tanalak) vagy magyarázattal adhatjuk; hogy melyik az alkalmasabb, a feladattól függ. Magyarázatát a tanár mindig táblai előrajzolással kísérelje — kellő értelmezés után, ha növendékeink a kivitelhez illetve a rajz előállításához fognak, a tanár a rajzokat átnézve azokat javítja, illetve arra, hogy a rajzot kijavítsuk, ritkán van szükség, helyesebb, ha a hibát észrevételve, megmagyarázva, a tanuló saját maga eszközli a hibás rajz kijavítását.

Igen gyakran van rá szükség — ha a hiba olyan, hogy az osztály több tanulója rajzán azonos, hogy a kijavítás újabb magyarázat alapján a táblán esszközlendő.

*9.) Előrajzolás milyen módon történjék? miképen egyes-nél, miképen a tanulók összesége előtt?

Előrajzolás az egyes növendékek rajzpapírosán, vagy rajztáblácskáján történik, minden esetre a szükséges felvilágosítások kíséretével. A növendékek egész tömegének rendszerint a fali táblán rajzolunk elő. Sokkal célszerűbb azonban ennél a táblára függesztett papírlap — s a szén. A krétával ugyan-is majdcsaknem lehetetlen azon mód szerint rajzolni, melyen módon való rajzolást az artisztikus rajzolóktól kívánunk meg — míg a szén erre nagyon alkalmas — s szükséges, hogy a tanulók előtt úgy rajzoljunk, hogy rajzolási eljárásunkat megfigyelve, azt is utánozhassák.

*10.) A javítás hogyan ejtendő meg? Mily módjai vannak?

Javítás történhetik az egyes tanuló lapján, vagy ha a hiba általános természetű — úgy a falitáblán az egész osztály előtt. Történhetik javítás tisztán felvilágosítás útján, midőn tanítványainkat rávezetve az elkövetett hibára, azt ő saját maga igazítja ki.

*11.) Hogyan, mily módok állanak rendelkezésünkre, hogy a tanulók rajztudását megítélhessük?

A rajztudást megítélhetjük a tanulók által készített olyan rajzokból, melyek javítás nélkül készültek el. Feladatok kidolgozása ilyformán, talán a legalkalmasabb a rajztudás megítélésére, továbbá a tanulók által készített vázlatokból is gyakran következtethetünk nagyon helyesen a tudás fokára.

*12.) Lehetséges-e ez a kész, befejezett rajzokból oly tisztán, mint határozott irányu feladatokból, vázlatokból.

A tanulók rajztudását inkább a vázlatyszerűen elkészített határozott irányu feladatokból ítélhetjük meg, mint a teljesen kidolgozott rajzokból. Gyakran tapasztaltam, hogy legtehetsé-

gesebb tanítványaim feladatukat nagy ügyességgel oldták meg s mikor a kidolgozásra került a sor, kedvüket veszítve, vagy beleunva a mintába, elhamarkodták, elnagyolták a kidolgozást, míg ellenben a gyengébb tehetségűek, de talán higgadtabbak s talán szorgalmasabbak és türelmesebbek, nagy figyelemmel és odaadással dolgozva végeredményében rajzuk, ha talán nem is olyan helyes, de mindenesetre tetszetősebb volt. Minden esetre azonban, hogy a tanár a tanulók rajztudását teljes pontossággal és igazsággal bírálhassa felül — egészen elkészített rajzokra is van szüksége.

*13.) Az improvizációknak a papíron, a fekete táblán mily értéke van?

Kezdő fokon alkalmazni talán nem is helyes, mikor még a tanuló a rá erősebb és hosszabb ideig tartó formahatással is küzd. Később a magasabb képzésnél inkább megállja helyét.

*14.) Az emlékezetből való rajzolás minő feltételekkel gyakorlandó és minő haszonnal jár a fellogás, a technika tekintetében?

Emlékezet utáni rajzolás szerény nézetem szerint szintén az előrehaladottabbaknál kezdhető meg, képző ereje nagy és rendkívül fontos szerepet játszik a rajztanításban. Az emlékező tehetséget műveli és pallérozza, s a képzelő erőt fejleszti annyira, hogy e tekintetben a rajzot egy tárgy sem mulja felül. Emlékezetből való rajzolás tárgya mindig, már ismert dolog legyen — mintegy ismétlés szerepelhet ez a rajztanításban.

*15.) Milyen fokot lehet elérni a tanulók átlagával a különböző foku iskolákban?

*Elemi iskola 6 osztályában legegyszerűbb sík és térör-mák vázlatos ábrázolása.

Polgáriskola IV. osztályában egyszerű sík és téralakzatok artisztikus rajzolása.

Gimnázium IV. alsó osztályában egyszerű sík és térformák artistikus rajzolása.

Felsőbb leányiskolában egyszerűbb tárgyak artistikus rajzolása.

Reáliskola 8 osztályában — egyszerű tárgyak artistikus rajzolása,

*16.) Szükségesek-e a rajz tanításhoz utasítások és milyen alakban? Irott utasítások elegendők-e, vagy csak az illusztráltaknak van értékük?

A rajztanítás egységessége mindenesetre megkivánná azt, hogy utasításokat, illetve egy megállapított módszeres vezérkönyvet készítenének, melyben a tanítás tárgya, tekintettel az iskolára, annak mikénti tanítása, feldolgozása foglaltatik. Az én felfogásom szerint ezen műnek illusztráltaknak kell lenni, mert gyakran oly dolgokról van szó a rajzban, mit a legjobb körülírással is, illusztrálás nélkül, alig vagyunk képesek másokkal közölni. — Nagy hasznát venné e munkának minden kezdő fiatal tanár.

*17.) A külföldön divatozó melyik rajztanítási mód közelíti meg leginkább a szabadrajzolás ideális módszerét?

Hogy ezen kérdésre kimerítő, vagy csak részben is kimerítő választ adhassak, külön tanulmányozás tárgyává kellene tennem, a művelt nemzetek rajztanítási módszereit, s valamennyit, ha csak kevés vonással is, ismertetni; s ha ezt tenném, talán hosszabban nyulnék e felolvasás, mint a mennyit időnk megenged — épen e kérdésről, csak hozzávetőlegesen jegyezhetem fel — hogy ideális rajztanítást, melyet mintának elfogadni lehetne, az általam ismert tanítási módszerek közül kiemelni nem tudok.

*18.) A rajztanárok kiképzése milyen legyen?

Rajztanárok kiképzése művészi irányu legyen.

*19.) Az artisztikai tudás, vagy a segédszakmában való ismeretek elsajátítása történjék-e előzőleg?

A rajztudás feltételezi némely tárgyak ismeretét pld. mértan, ábrázoló mértan, perspektiva, boncztan, nagyon természetes ezen tárgyak tanításának vagy meg kell előznie a rajztanulás kezdetét — párvonalosan kell azzal haladnia. Mig az építészet, iparművészet és műtörténelem, mely tárgyak ugy is feltételeznek már bizonyosfoku artisztikus kiképzést — a felsőbb osztályokban lehetnének csoportosítva.

Mi a művész és rajztanár kiképzése között a közös alap; mi tekintetben eltérőek tanulmányaik?

*21.) Mindkettőnek feltétele az artisztikus rajzolás — tehát közös alap. — De mig a rajztanár a rajzzal kapcsolatos tudományokat mint szaktárgyat kell hogy ismerje, addig a művész ezekből csak annyit kel, hogy tudjon, amennyi művészetéhez minden körülmények között szükséges. A művész önálló technikára, egyéniségre kell hogy törekedjék — mert ez teszi őt művészszé, artisztikus rajztudás mellett — addig a rajztanár — az artisztikus rajzot mint paedagogus, kell, hogy másokkal közölni tudja. A művész műveiben fejti ki teljes tudását — egyéniségét — a rajztanár az iskolában növendékei között.

*21.) A többi tanárok kiképzése mintául szolgálhat-e e szaknál? Kivánatos-e a külső egyenlősítésre törekedni e szaknál?

Csak annyiban volna kívánatos, — hogy a paedagogiai vizsgát, a szakvizsga után egy évi gyakorlat követné. mint az más szak tanárainak kiképzéseinél is van. Egyrészt azon okból is, mert az életbe kilépett fiatal ember kényszerítve van arra, hogy a paedagogiával foglalkozzék, másrészt a csekély négy esztendő alatt a sok egyéb tárgy mellett nagyon kevés juthat a neveléstudományokra, a külső egyenlősítés azonban

nagyon kívánatos volna, mert mindez ideig a rajztanárképző, még nincs azon nivóra emelve, mint a többi szakok tanárainak képzőintézete.

*22.) Gyakorlati, paedagogiai képzést hol sajlátsák el a rajztanárok ?

Egyrészt a tanárképzőben kellene gyakorlati mintatani-tások formájában, másrészt pedig az életben.

*23.) Mily irányban képezék ki magukat a gyakorlatban ? Minő szakmájukkal összefüggő mellék studiumokat folytathatunk ?

Általában azt mondhatjuk, hogy hazánkban a művészemberek centruma a főváros. Kisebb, de nagyobb vidéki városokban is mondhatjuk, hogy a rajztanár majdesaknem az egyedüli, ki szakja szerint is a művészetekkel foglalkozik, arra pedig a legkisebb falveskának is feltétlen szüksége volna, hogy olyan embere is legyen, ki a művészetekhez némiképen ért. Épen ezen okból is kifolyólag, a rajztanár leghelyesebben tesz, ha az életben azon tárgyak művelésével foglalkozik, melyek a művészet körébe tartoznak. Festészet, szobrászat, iparművészet valamely ága, mütörténelem, néprajz.

*24.) Van-e értéke az elemi tanítók tanfolyamokon való kiképzésének a rajztanitást illetőleg ?

Felolvasásom elején szóltam már e tárgyról, kérdésen kívül. Tanítóképző intézeteinkben a legutóbbi időkig nagyon kevés gondot fordítottak a rajztanításra, a többi tantárgyak között igen szerény helyecskét foglalt el, s a legjobb akarattal sem mondhatjuk, hogy méltó helyét — ismételném itt fentemlitett megjegyzésemet, hogy különösen a nem állami tanítóképezdékben, hol sok helyen nem is alkalmaznak szakembert e tárgy tanítására még nem foglalta el. Ezeket tekintve, gondolhatjuk, de tapasztalhatjuk is, hogy az elemi iskola milyen keveset képes

adni a rajzból tanulóinak. Hogy most, belátván végre a rajztudás nagy fontosságát a nevelésben, a tanítók képzésének ezt a fogyatékonyságát pótolni így törekednek. Nagyon bizonyos azonban, hogy ez csak törekvés — mert hogy két hónap alatt el nem sajátíthatja senki a rajzolást, az egész világos dolog. Annyi hasznuk azonban minden esetre vane két hónapos tanfolyamoknak, hogy a rajztanítást illetőleg helyesebb nézeteket terjesztenek és a divatban levő sok helytelen tanítási módot némiképen kiszorítják azok a tanítók, kik ily pótló tanfolyamokon vettek részt.

*25.) Elemi tanítást adhat-e sikerrel olyan egyén, ki maga nem tud kielégítő módon rajzolni.

Ha más tárggyal hasonlítjuk össze a rajzot, azt fogjuk látni, hogy a rajz, a mellett hogy elméleti tudáson alapszik, — mint minden tárgy — gyakorlati tudást is követel. E gyakorlati tudás nélkül a rajzot tanítani képtelenség; más tárgyat inkább lehet — még óráról — órára való készüléssel is, de rajzot nem; itt a tanárnak feltétlenül birtokában kell lenni a rajztudásnak s ismerni a rajztanítás menetét a maga egészében.

*26.) Rajztanítás közben a fegyelem miképen gyakorlandó?

Elismert dolog az, hogy a rajztanításnál, viszonyilva azt a többi tárgyakhoz, legnehezebb a fegyelmezés. A tárgy természetéből kifolyólag mindig némi zaj, mozgás, az eszközök használatának lármája zavarja a csendet, mit más tárgy tanításánál minden körülmények között követelhet a tanár. Előrajzolásnál, midőn egyesekkel foglalkozva, az egész osztályt nem tekinthetjük át minden pillanatban, ez mind-mind alkalmat ad a tanulónak a csintankodásra vagy figyelmellenségre.

Okos szigor mellett a rendesség megkövetelése az, mi a fegyelmezést nagyban elősegíti. Vigyázni kell arra, hogy munka nélkül a tanuló ne maradjon. lehetőleg úgy ossza be a ta-

nár munkáját, hogy tanulóit minél rövidebb időre hagyja felügyelet nélkül.

*27.) A növendékek száma, a rajzórák csoportosítása, a végzendő gyakorlatok jelleme szerint a tanító mennyi munkát képes elvégezni?

A növendékek száma nem csak a rajznál, de más tárgyak tanításánál is nagy mértékben befolyásolja a tanár munkáját. Felemlíteni is szükségtelen, hogy kevesebb tanulóval kevesebb munka van, különösen ha figyelmen kívül nem hagyjuk a rajzolásnál előforduló előkészületeket — minta kiosztásokat, feladat meghatározásokat, modell felállításokat, rajzok kijavítását stb.

Ha most ez az idő, melyet elrabolt az előkészület tölünk, többször fordul elő, nagyobb veszteséggé nő. Azért helyesebb, ha a rajzórák egymást közvetlen követő órákon tartatnak meg, s ha csak lehet, az órarendbe a rajzórákat így is kell beilleszteni. — Tömeges tanításnál több munkát végezhet a tanár, mint a csoport, vagy egyéni tanításnál, mivel itt a szükséges tudnivalókkal egyszerre látja el növendégeit s egyféle feladattal foglalkozik, míg emitt munkája és ideje szétforgácsolódik.

*28.) Rajztanításra szánt helyiségek berendezése milyen legyen? Milyenek legyenek a főtípusok?

Tágas, világos, illetve helyes világításu, magas, kényelmes, tiszta, jól s könnyen szellőztethető.

Általában mondhatjuk azt, hogy egy tanulóra 2.5—3 m² területet számíthatunk, beleértve ebbe a teremben elhelyezendő butordarabokat. Tekintve egy 35—40 tanuló részére épült termet, alapja téglalap legyen 1.2 méretben, hogy a világítás helyesen oszoljék meg. Magassága 4—5 m.

Az ablakok úgy elhelyezve, hogy napsütésnek kitéve a te-

rem ne legyen, a padok úgy, hogy a gyermekeket a világosság bal felől érje, — hogy az árnyékvetés ne hasson zavarólag. Az ablakok a rendesnél magasabban legyenek elhelyezve 1.5 m. magasságban kezdődjenek s 2—2.5 m. magasak legyenek. Az ablakok közei lehetőleg keskenyek legyenek — hogy a megvilágítás egy oldalon egészen egyenletesen történjék. Az ablakok ellátandók sötét színű függönyökkel, olykép — hogy azt felülről vagy alulról lehessen szabályozni, a szükséghez képest. Nagyon czélirányos — még a függönyök mellett — a teljesen fényteltető roletták vagy spaletták alkalmazása. Ez utóbbi azonban a világitást tekintve zavarólag hat — és némi ablak hézagot, falfelületet kíván. A rajzterem mellett legyen közvetlen a rajzszerlár 35—40 m² kiterjedésben.

Rajzolásra igen alkalmasak a 60—70 cm széles, lejtős fedőlappal bíró, leereszthető támasztóval ellátott asztalok, egy vagy 2 tanuló részére, 80—160 cm. hosszúságban. Mintaállványok magas — 120—130 cm. asztalkák, felül 35,40 cm. sima vízszintes fődéllel. A székek támla nélkül legyenek, kör alakú kivájt ülökével birjanak. Szükséges egy 1—2 m. forgatható fekete tábla, katedra, fiókos íróasztal és szék. A minta gyűjtemények, modellek, tanulók rajzai elhelyezésére kényelmesen épített széles (1.60) magas, (2—2.5) szekrények szükségesek, a körülményekhez képest szükségelt rekesztékekkel, és a tanulók létszámától függő mennyiségben.

Ugyancsak a tanulók eszközeinek, tábláinak is szekrényeket kell beállítanunk. A falakat díszítik a jórajzolók keretbe foglalt rajzai — és a mintalapok — ösztönzésül azoknak kik hanyagabbak, megkedveltetésül azoknak, kik a rajzot esetleg nem szeretik. — A rajzszerlárba volna elhelyezendő csinosabb kivitelű üvegfaú szekrényekbe a kényesebb természetű apróbb

modellek, kézi könyvtár, íróasztal, székek, és a tanár munkájához szükséges tárgyak és butorok. — Fogasokat igen helyes, ha a körülmény megengedi, a terem folyosóján alkalmazni. Fűtőkemenczét, ahol ezt elkerülni nem lehet, úgy elhelyezni, hogy a közvetlen meleg senkit ne zavarjon munkájában. —

*29.) A tanulók dolgozatainak megítélése milyen szempontok szerint történjék?

A rajztudás megítélése általában a következő szempontok szerint történhetik: tisztába volt-e a tanuló azzal, a mit rajzolni kellett, a feladatot megértette-e? Hogyan fogta fel a feladatot? Helyesen gondolta-e át, megfigyelte jól a modellt? Hogyan oldotta meg a feladatot, sikerrel vagy sem? Milyen a rajz kivitele? Rendes, tiszta? stb.

Célunk a rajztanításával a tanulókat helyes ítélkezésre tudatos látásra szoktatni, értelmi fejlettségüket emelni. Épen ezért a rajzok elbírálásánál is elsősorban azon szempontok jöhetnek tekintetbe, melyek a tanulók értelmi fejlettségét magyarázzák a bírálónak. Minden más szempontból való elbírálása a rajznak csak ezután történhetik.

*30.) A tanhatóság részéről a tanár működésének megítélése minő szempontok szerint történjék? Erre szakfelügyelők szükségesek-e?

A tanhatóság a tanár működését a következő szempontok szerint ítélheti meg: Előre megállapított terv szerint tanít-e? Helyes, célirányos-e a kitűzött terv, anyagbeosztás, mely szerint tanítását végzi? A cél, melyet törekszik elérni, megfelel-e a rajztanítás általános céljának, feladatának? Lelkiismeretes odaadással végzi-e hivatását s elkövet-e minden lehetőt az eredmény biztosítása érdekében? Megvannak-e a külső feltételek a sikeres tanításhoz, forog-e fenn olyan körülmény mely a tanárt végzendő munkájában gátolná, vagy hátráltatná?

Legjobban meggyőződhetik a hozzáértő a tanár munkájáról, munkásságáról és az eredményről, ha a tanulók által végzett munkát tekinti át, fokozatosan osztályról — osztályra. Magán hordja ez a tanár törekvését, munkáját, munkájának célját, eredményét — a tanítás módját, módszerét.

A rajz, mint azt már több helyen említettem és bizonyítottam, igen sokban különbözik a többi tantárgyaktól. E különbségből kifolyólag annak tanítási módszere is elüt a többi tárgyak tanításának módszerétől. A nyelvész, matematikus, vagy bármely szaknak tanára, kellő tapasztalatokat gyűjthet ahhoz, hogy — megfelelő módszertani munkákat áttanulmányozva, egy a tantervnek megfelelő tankönyv segítségével, ha nem is teljes precizitással, de minden esetre megfelelően eltaníthat egy szakjába nem vágó tárgyat is s épen ebből kifolyólag, lelkiismeretes munka s tapasztalásokon alapuló paedagogiai tudást feltételezve, elfogadhatjuk azt, hogy a tantárgyak tanításának menetét az igazgató, tanfelügyelő, vagy főigazgató figyelemmel kísérheti s annak mikénti kivitelében szakszerű tanácsokat adhat a tanítás felülbírálásában, a tanár működésének megítélésében otthonosságot szerezhet magának.

A felügyeletet, a tanár működésének megítélését a mi illeti, a rajznál egészen másként vagyunk — a mostani állapotokat tekintve. Akiknek ezt kellene tenni, a tárgyak között épen a rajzhoz értenek legkevesebbet. Már pedig a rajztanár működését csak olyan egyének képesek helyesen és feltétlenül megítélni, kik elsősorban maguk is művészi képzettségűek s ezzel párosulva e téren szerzett paedagogiai tapasztalataik a kellő mértéket megütik.

Ha ezeket elfogadjuk, úgy elértünk addig, hogy kimondjuk a rajztanítás sikere érdekében a szakfelügyelők működésé-

nek szükségességét. — A külföldön már régebben is voltak szakfelügyelők alkalmazva e tárgynál. Az 1896-iki tanügyi kongressus rajzoktatási szakja szintén kimondotta a szakfelügyelet szükségességét. Részben az idén be is teljesedett ez, a mennyiben a miniszter elrendelte az ipariskola részére a szakfelügyeletet, de figyelmen kívül hagyta a többi iskolák rajztanítását.

Szakfelügyeletről beszélve, szükségesnek vélem, hogy pár szóval legalább illusztráljam, miként látnám én helyesnek e kérdés megoldását. Szerény nézetem szerint a szakfelügyeletet most még, — mielőtt a rajztanítás teljesen szervezve, egyöntetűvé téve nincsen — mielőtt a tanítását, a tanításának célját tekintve, közös megállapodás, közös alapelvek nincsenek, — életbe léptetni veszélylyel járna. Akkor lehetne ezt csak életbe léptetni s akkor teremné a kívánt gyümölcsöt, ha a fentebb jelzett gátak ledőlnek, s nem kell tartanunk attól, hogy a szakfelügyelők egyéni nézetei a zűrzavaros állapotot még inkább zavarossá teszik. Addig pedig valamelyes átmeneti intézkedéssel lehetne segíteni e dolog kérdésében. Ilyen lehetne az évenként való, vagy időközönként való módszeres rajzkiállítások megtartása, melyet kötelezővé téve, kerületenként, az év végén lehetne eszközölni s ennek felülvizsgálatát tartanák az e célra kirendelt hozzáértő, tehát művészileg képzett, de mindamellett olyan egyének, kik a rajztanítás terén működnek s ott tiszteletre méltó sikert — eredményt értek el.

A tárgyamul kitüzött 30 kérdőpontra ezekben adtam meg válaszomat.

A tanítás terén töltött kevés idő alatt szerzett egyéni nézeteimet mondtam el bennök.

Ha talán van az általam mondottakban új, eddig talán nem hangoztatott, vagy el nem mondott dolog, — a mi má-

sok, tapasztaltabbak, a tanügy terén hosszabb idő óta munkálkodók — nézeleivel nem egyezik, vagy a paedagogiai elvekkel ellentétben áll vagy a mai iskolai viszonyokhoz mértén nagyon is túlkövetelő: mentsen engem azon körülmény, hogy a tanügy, a tanítás nemes célú, rögös utját még alig hogy elkezdtem taposni, alig hogy annyicska tapasztalatot gyűjlhettem kedves otthonomban, az iskolában, tanítványaim között, melyeknek alapján magam is csak nagyon lassacskán tudok döcözni a kitűzött cél felé, melykből magam is csak nagyon szerényen tudok éledegni.

Korunk, a haladás kora. Mindenki tudja azt, hogy ha lépést akar nemzetünk is tartani az óriási lépésekkel előre haladó világgal, minden téren sokat kell tanulnunk. Az iskola — mely minden pályához a szükséges tudást megadni hivatott — a nemzet nevelője.

A nemzet műveltsége, nagysága tükrözik vissza' oktatás és nevelés ügyeinek állapotaiból. Czéltudatos, teljes erőnkől végzett munkálkodásunkkal mi is oda törekedjünk, hogy nevelésünkkel e nemzet nagyságát, erejét és műveltségét — mely a jövő nemzedéken, tanítványainkon épül majd felnöveljük!

Elhangzott már az igazság, »a művészi irányu nevelés legfőbb eszköze, a nemzeti irányu nevelésnek.« Ez legyen jel-szavunk. Megteremteni a rajzoktatás terén azt az egységes, közös alapon felépült módozatot, mely a mai szükségéinknek, a magyarnemzet igényeinek legjobban megfelel.

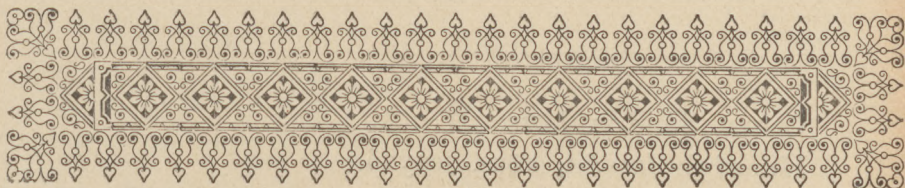
Mi az iskola munkásai vagyunk. Tanítási tárgyaink különbözőek, de czelünk egy! Nevelni hazánkknak olyan nemzedéket, kik önerejükéből megállják helyüket a mai világba, kik dolgozni, fáradni, küzdeni tudjanak becsülettel és igazsággal, a haza dicsőségre, saját jólétükért!

Nevelni olyan nemzedéket, mely a költő szavát megérti :
»Minden pálya dicső, ha belőle hazádra derül fény.«

Ez a közös, nemes cél vezéreljen bennünket rögzös utá-
inkon !

Szapponos Béla.

II.

Iskolai felügyelet.

A) Az 1902—903-ik évben.

A nagyméltóságú magy. kir. vallás- és közoktatásügyi Minisztérium főfelügyeleti jogát Gräff Nikáz, kir. tanfelügyelő úr által gyakorolja.

Segédtanfelügyelő : Dr. Dudás Gyula.

A tanfelügyelőség székhelye : Zombor.

A közvetlen felügyeletet a polg. közs. iskolaszék gyakorolja, melynek :

a) Elnöksége :

ifj. Tóth József, birtokos, elnök ;

Herczeg Ede, magánzó, alelnök ;

Popovits György, közs. I. biró, gondnok ;

Dégay Kálmán, polg. isk. igazgató, jegyző ;

b) Hivatalból tagjai :

Márton Mátyás, prépost, róm. kath. lelkész ;

Gregorovits Velimir, gör. kel. lelkész ;

Dr. Rosenberg Ede, rabbi ;

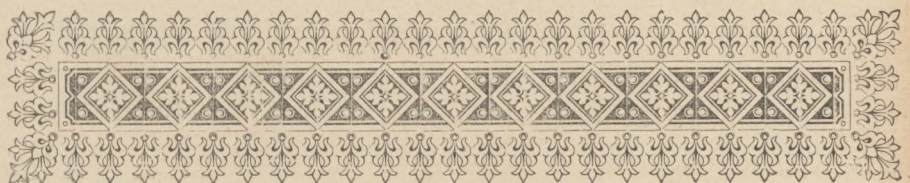
c) Választott tagjai:

Csuka Sándor, közs. mérnök.
Huszágh István, közs. jegyző.
Dr. Király Sándor, ügyvéd.
Laczkovits Károly, közs. jegyző.
Losoncz Lukács, pénztáros.
Nagy János, gazdálkodó.
Schóbel Gyula, árm. társ. jegyző ;
Szilágyi Antal, kereskedő ;
Tripolszky József, gyógyszerész ;
Vinczer Ferereñez, iparos ;
Weiszberger Ignác, birtokos ;

d) Póttagjai:

Bata Miklós, gazdálkodó ;
Bata Vincze, gazdálkodó ;
Lungovits Mihály, kereskedő ;

III.

Tanító-testület.

Dégay Kálmán, igazgató, a IV. oszt. helyettes főnöke; tanította a II. III. és IV. osztályban a számtant heti 7 órán, a IV. osztályban a mértant heti 2 órán, ugyanott a természettant heti 3 órán, mind a négy osztálynak a tornát és az éneket nov. hótól heti 2—2 órán, összesen heti 16 órán. — A szám- és mértani, továbbá a természettani és tornai taneszközöknek óre volt. — Képesítése mennyiségtan- természet-tudományi és tornatanári. — Tanít általában 15 év óta, iskolánknál 10 éve.

Katona Sándor. az I. osztály főnöke, tanította a II. III. és IV. osztályban a német nyelvet heti 7 órán, a földrajzot mind a négy osztályban heti 8 órán, a történelmet a III. és okt. hótól a IV. oszt-ban is heti 2—3 órán és a szépirást az I. és II. osztályban heti 2 órán, összesen heti 22 órán. — A földrajz- történelmi és szépirási taneszközöknek, továbbá a tanári könyvtárnak óre volt. — Képesítése van a nyelvtudományi körből és tornából. — Tanít 32 év óta, iskolánknál 9 év óta.

Kocsis Samu, a III. osztály főnöke, tanította a magyar nyelvet mind a négy osztályban, összesen heti 17 órán. — Tanít általában 15 év óta, iskolánknál 10 éve. — Képesítése nyelv- történettudomány és tornatanári.

Laczkó János, a IV. osztály főnöke, tanította az I. osztályban a számtant heti 3 órán, a mértant heti 2 órán, és a mértani rajzot heti 2 órán. Az I. II. és III. osztályban a természetrajzot heti 9 órán és a történelmet a IV. osztályban heti 3 órán, összesen heti 19 órán. — A természetrajzi taneszközöknek öre volt. Betegsége miatt okt. hótól szabadságot tartott a tanév végéig. Helyettesítették a többi tanárok. Képesítése van a földrajz-történelmi körből és okleveles gyorsírási tanár. — Tanít általában 24 év óta, iskolánknál 4 éve.

Szappanos Béla, a II. osztály főnöke, tanította a mértant a II. és III. osztályban, okt. hótól az I. osztályban is, heti 4, illetve 6 órán, a szabadkézi rajzot mind a négy osztályban, heti 10 órán, a mértani rajzot a II., III., és IV. osztályban, okt. hótól az I. osztályban is, heti 7, illetve 9 órán és a III. osztályban a szépirást, heti 1 órán és okt. hótól az I. oszt.-ban a számtant heti 3 órán, összesen heti 29 órán. — Ő volt a szabadkézi és mértani rajztan-eszközöknek az öre, ifjusági könyvtárnok és értekezleti jegyző. — Képesítése rajztanári. — Tanít általában és iskolánknál 5 év óta.

Keck Béla, róm. kath. kántor, az ének tanítását vállalta el díjmentesen. Tanította mind a négy osztályban heti 2 órán, szept. és okt. hónapokban. — November hóban átvette Dégay Kálmán.

A hitoktatást részben az illetékes felekezetek lelkészei, részben az illetékes egyházi hatóságok megbízása folytán Dégay Kálmán és Szappanos Béla tanárok végezték.

A róm. kath. tanulók hitoktatását tiszt. Kozák József, róm. kath. segédlelkész teljesítette heti 4 órán.

A gör. kel. vall. tanulókat főtitzt. Gregorevits Velimir oktatta a hittanban, heti 2 órán.

Az év. ref. vall. tanulók hitoktatását Szappanos Béla tanár teljesítette heti 2 órán.

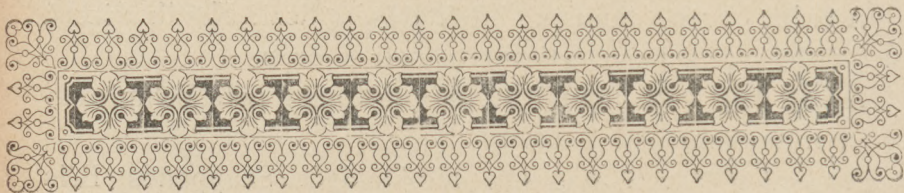
Az ág ev. vall. tanulók hitoktatását Dégay Kálmán teljesítette heti 2 órán.

Az izraelita vall. tanulókat Dr. Rosenberg Ede, rabbi oktatta hittanban heti 4 órán.

Az itt felsorolt és szorosán vett hivatalos elfoglaltságon kívül, a testület minden tagja társadalmi téren is bőven kivette a maga munkarészét.

Az intézet szolgálai teendőit Schöbel György iskolaszolga végezte hűséges odaadással.

IV.

Érdemjegyek és egyéb rövidítések magyarázata.

A) **Érdemjegyek:**

1) *Erkölesi magaviseletben:*

1	annyi	mint	dicséretes,
2	»	»	jó,
3	»	»	tűrhető,
4	»	»	szabálytalan,
5	»	»	rossz.

2) *Szorgalomban:*

1	annyi	mint	kitartó,
2	»	»	kellő
3	»	»	változó,
4	»	»	hanyagló,
5	»	»	csekély.

3) *Tanulásbeli előhaladásban:*

1	annyi	mint	kitünő,
2	»	»	jeles,
3	»	»	jó
4	»	»	elégséges,
5	»	»	elégtelen.

4) *Dolgozatok külalakjában:*

1	annyi	mint	csinos,
2	»	»	tiszta
3	»	»	rendes,
4	»	»	tűrhető,
5	»	»	rendetlen.

B) *Egyébb rövidítések:*

róm. kath.	annyi	mint:	római katolikus;
gör. kel.	»	»	görög keleti;
ev. ref.	»	»	evangélikus református;
ág. h. ev.	»	»	ágostai hitvallásu evangélikus;
izr.	»	»	izraelita;
fm.	»	»	felmentetett;
O. i. u.	»	»	osztály ismétlésre utasítatik;
J. v. b.	»	»	javitó vizsgálatra bocsátatik;
J. r.	»	»	jutalomban részesült;
P. s. r.	»	»	pénzsegélyben részesült;
T. k. s.	»	»	tankönyvekkel segélyeztetett.

V. TANULÁSBELI

A) RENDES

I. OSZ-

Sorszám	A tanuló neve és vallása	E L Ö-				
		magaviseletből	szorgalomból	hittanból	magyarból	számítástól
	Bata Péter, róm. kath.	2	2	3	2	2
	Bata Sándor, róm. kath.	2	3	3	4	4
	Birg Ádám, róm. kath.	2	5	4	5	4
	Breuner Adolf, izr.	3	4	4	4	4
5	Cservenitz József, róm. kath.	3	5	3	5	4
	Csuka István, róm. kath.	3	5	4	5	5
	Deffert Ferencz, róm. kath.	3	5	4	5	4
	Fehér Ferencz, róm. kath.	2	5	3	5	4
	Fehér József, róm. kath.	2	3	3	4	3
10	Fuchs János, róm. kath.	2	5	4	5	4
	Gruity Mihály, gör. kel.	2	5	2	5	4
	Günther Arthur, róm. kath.	3	5	4	5	5
	Ifkoviits Dénes, róm. kath.	3	4	3	4	2
	Kóhn Mór, izr.	2	3	4	4	2
15	Losonez Gyula, róm. kath.	2	2	2	4	3
	Mihályi Jakab, róm. kath.	k	i	m	a	-
	Muhi András, róm. kath.	2	5	4	5	5
	Muhi István, róm. kath.	2	5	4	4	4
	Nagy István, róm. kath.	2	2	1	1	1
20	Orosz János, róm. kath.	2	3	2	3	3
	Ökrös Mihály, róm. kath.	3	4	3	4	4
	Schiller Mór, izr.	3	4	3	4	4
	Schlesinger Jakab, izr.	4	5	4	4	4
	Schön György, róm. kath.	3	5	4	5	5
25	Smolka László, izr.	2	5	4	5	3
	Szilágyi Antal, róm. kath.	3	3	3	4	4
	Teleki Jakab, róm. kath.	4	3	2	3	3
	Terhes József, róm. kath.	3	5	3	5	5
	Verba Károly, róm. kath.	2	5	4	5	4
30	Vűesity Emánuel, gör. kel.	2	4	2	5	4
	Weisz József, izr.	2	4	4	4	3

ELI
S
Z-

ELŐHALADÁS,
TANULÓK.
TÁLY.

Osztályfőnök: *Katona Sándor.*

M E N E T E L E											Mulasztott		Megjegyzések	
mértanból	term.-rajzból	földrajzból	szabadk. rajzból	mért.-rajzból	szépirásból	énekből	testgyakorlatból	írásb. dolg. külsőalkjából	oráinak számából					
									igazolt	nem igazolt				
1	1	1	3	2	2	2	2	3	—	—	f. o. l.	j. r.		
3	3	4	3	2	2	1	2	3	—	—	f. o. l.			
4	5	4	4	4	3	2	3	4	6	5	j. v. b.			
3	3	4	4	4	2	3	3	4	37	—	f. o. l.			
4	4	5	4	4	3	3	3	4	4	—	j. v. b.			
5	5	5	3	4	3	3	3	4	—	—	o. i. u.			
4	4	5	4	3	2	4	4	4	—	—	j. v. b.			
4	4	4	4	2	2	4	3	3	21	—	j. v. b.			
4	3	4	3	4	3	1	2	4	—	—	f. o. l.			
4	4	4	3	3	3	4	3	3	—	—	j. v. b.			
4	3	4	4	4	3	3	3	4	23	—	j. v. b.			
4	5	5	4	4	3	4	4	4	37	5	o. i. u.			
3	4	3	4	4	3	3	3	4	34	—	f. o. l.			
3	3	2	3	3	2	3	3	2	24	—	f. o. l.			
2	2	3	4	3	3	4	3	4	7	—	f. o. l.			
r	a	d	t	1	9	0	3.							
5	4	4	4	4	3	4	3	4	4	—	j. v. b.			
5	4	4	4	4	3	4	3	4	1	—	j. v. b.			
2	1	2	3	3	3	4	2	3	—	—	f. o. l.	j. r.		
2	2	1	3	3	3	4	3	3	5	—	f. o. l.	j. r.		
3	4	4	4	4	3	4	3	4	7	—	f. o. l.			
4	3	4	4	4	2	2	2	4	25	—	f. o. l.			
5	4	4	4	4	3	3	3	4	28	—	j. v. b.			
5	3	5	3	4	3	4	3	4	4	5	o. i. u.			
3	3	5	4	4	2	3	4	4	5	—	j. v. b.			
3	3	4	2	2	2	2	3	4	1	—	f. o. l.			
3	1	1	3	4	2	2	3	4	—	—	f. o. l.	j. r.		
4	5	5	4	4	3	4	4	3	1	—	o. i. u.			
4	4	5	1	4	3	2	3	4	10	—	j. v. b.			
3	4	3	2	3	3	2	3	3	46	—	j. v. b.			
3	4	3	3	3	3	4	3	3	22	—	f. o. l.			

Nyilvános évvizsga tartatott 1903. június hó 15-én.

II. OSZ-

Sorszám	A tanuló neve és vallása	E L Ö-				
		magaviseletheől	szorgalomból	hitteből	magyarból	németből
5	Ács Béla, ev. ref.	2	3	1	3	3
	Ádám Gyula, izr.	3	5	4	5	2
	Ádám László, izr.	1	3	2	2	2
	Bakai Albert, róm. kath.	1	3	3	4	3
	Bali Károly, róm. kath.	3	3	1	4	3
	Bata Fábán, róm. kath.	3	5	4	5	4
	Bernát András, róm. kath.	2	4	3	4	4
	Cservenitz Ernő, róm. kath.	2	4	3	4	4
	Csuka Ernő, róm. kath.	3	5	2	5	4
10	Deutsch Ernő, izr.	4	4	3	4	2
	Deutsch István, izr.	3	4	3	3	3
	Deutsch Jenő, izr.	1	3	4	3	2
	Dörner Károly, róm. kath.	3	5	4	5	2
	Eisler Sándor, gör. kel.	3	5	2	5	4
15	Engel János, izr.	2	4	4	4	1
	Fehér László, róm. kath.	1	1	2	2	2
	Grimm János, róm. kath.	k	i	m	a	r
	Jozanov Zsivó, gör. kel.	k	i	m	a	r
	Kálnai Jenő, izr.	3	4	4	4	4
20	Lajos László, róm. kath.	2	4	3	4	4
	Mach Lajos, róm. kath.	2	5	3	4	4
	Muhi István, róm. kath.	1	2	4	4	2
	Mudloch Ede, róm. kath.	2	2	2	3	2
	Ökrös Gyula, róm. kath.	3	3	3	4	3
	Reisz Mihály, róm. kath.	2	1	2	4	1
	Rosenberg Samu, izr.	2	5	2	4	2
25	Schöbel Imre, róm. kath.	3	4	4	4	3
	Spang József, róm. kath.	2	4	4	4	3
	Szabó Sándor, róm. kath.	1	2	3	2	2
	Tandari Pál, róm. kath.	2	3	3	4	4
	Topser Ottó, ág. hitv. ev.	1	2	1	4	3
	Tukats Miklós, róm. kath.	3	4	3	4	4
	Ungár Lajos, izr.	2	5	4	5	2

TÁLY.

Osztályfőnök: Szappanos Béla.

M E N E T E L E											Mulasztott óráinak számából		Megjegyzések
szám- tanból	mértanból	term rajzból	Földrajzból	szabadk. rajzból	mért. rajzból	széprásból	énekből	tornából	írásheli dolg. kül- alakjából	igazolt	nem igazolt		
3	4	3	4	3	3	3	3	2	2	5	—	f. o. l.	
4	4	3	5	3	4	2	4	3	4	27	—	j. v. b.	
4	4	1	3	3	4	3	1	2	2	27	—	f. o. l.	
4	2	1	1	1	4	1	4	3	3	—	—	f. o. l.	
2	3	1	4	1	2	2	2	4	3	—	—	f. o. l.	
4	4	3	4	3	5	3	2	3	3	—	—	j. v. b.	
4	4	1	4	4	4	3	4	fm	4	—	—	f. o. l.	
4	4	1	4	4	4	3	1	2	4	8	—	f. o. l.	
5	4	2	4	3	4	3	1	2	3	—	—	j. v. b.	
4	4	2	3	4	4	3	2	3	4	51	—	f. o. l.	
3	4	3	4	4	4	3	4	3	3	29	2	f. o. l.	
3	4	1	2	4	3	2	3	3	3	27	—	f. o. l.	
5	5	4	5	4	5	2	4	3	3	3	5	o. i. u.	
3	3	3	4	4	4	3	1	3	3	61	—	j. v. b.	
2	4	2	3	4	4	2	1	3	3	38	—	f. o. l.	
3	2	3	2	3	2	2	4	4	3	256	—	f. o. l. j. r.	
r	a	d	t										
r	a	d	t										
3	4	3	4	4	4	3	3	3	4	30	—	f. o. l.	
3	3	2	3	4	4	3	3	3	4	25	—	f. o. l.	
4	4	3	4	4	5	3	4	3	4	4	—	j. v. b.	
2	1	2	2	2	1	2	4	3	2	1	—	j. v. b.	
2	2	1	3	2	2	3	4	3	4	7	—	f. o. l. j. r.	
2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	—	—	f. o. l.	
2	3	1	1	1	3	1	3	3	1	30	—	f. o. l. j. r.	
3	4	1	5	4	4	2	2	3	3	—	—	j. v. b.	
4	4	1	4	4	4	3	1	3	4	21	—	f. o. l.	
4	4	3	4	4	4	2	3	3	4	—	—	f. o. l.	
2	1	1	1	1	1	2	3	3	3	—	—	f. o. l. j. r.	
3	4	2	4	3	3	2	4	3	3	—	—	f. o. l.	
4	4	2	3	1	2	1	4	3	2	—	—	f. o. l.	
4	4	1	3	4	4	2	3	4	3	29	—	f. o. l.	
3	3	3	5	4	3	1	3	3	2	—	—	j. v. b.	

Sorszám	A tanuló neve és vallása	E L Ő-				
		magaviseletről	szorgalomból	hitteiről	magyarból	németből
35	Vadász József, róm. kath.	2	3	2	4	2
	Vajda János, róm. kath.	2	3	3	4	3
	Várad Lukács, róm. kath.	3	5	3	5	4
	Vinczer Géza, róm. kath.	2	4	3	4	3
	Vörös György, róm. kath.	2	4	2	4	2
40	Weisz Géza, izr.	2	3	3	4	2
	Zsiday Imre, ev. ref.	3	4	3	4	4
	Zsoldos János, róm. kath.	2	4	4	4	4

TÁLY.

M E N E T E L E											Mulasztott óráinak számából		Megjegyzések
számtanból	mértanból	term rajzból	Földrajzból	szabadk. rajzból	mért. rajzból	szépirásból	énekből	tornából	írásheli dolg. kfl-alakjából	igazolt	nem igazolt		
2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	—	—	f. o. l.	
3	3	1	3	3	3	2	3	3	3	2	—	f. o. l.	
3	4	2	4	4	3	3	3	3	4	3	—	j. v. b.	
4	4	2	4	4	4	2	1	2	4	—	—	f. o. l.	
4	2	3	4	2	4	2	1	3	3	11	—	f. o. l.	
3	4	3	4	4	3	2	4	3	2	27	—	f. o. l.	
4	4	2	4	4	4	3	1	3	4	72	—	f. o. l.	
3	3	1	4	4	2	2	4	3	4	1	—	f. o. l.	

III. OSZ-TA

Sorszám	A tanuló neve és vallása	E L Ő-				
		magaviseletről	szorgalomból	hittanból	magyarból	németből
5	Ádám Imre, izr.	1	2	1	2	1
	Blauhorn József, izr.	2	2	2	3	1
	Deutsch Vilmos, izr.	3	5	4	4	5
	Müller Imre, izr.	2	4	4	4	4
	Nemes István, izr.	1	1	1	1	1
	Popovits Pál, gör. kel.	1	2	1	4	3
	Sörös Kálmán, róm. kath.	3	5	5	4	4

IV OSZ-TA

Sorszám	A tanuló neve és vallása	E L Ő-				
		magaviseletről	szorgalomból	hittanból	magyarból	németből
5	Bieber Zoltán, róm. kath.	3	4	4	4	4
	Fehér Gábor, róm. kath.	2	3	4	3	3
	Fehér Sándor, róm. kath.	2	3	4	4	4
	Fried Emil, izr.	2	4	4	4	4
	Gombos Antal, róm. kath.	3	5	5	4	4
	Mészáros Ignác, róm. kath.	2	3	1	4	2
	Novák András, róm. kath.	2	3	2	4	3
	Ogrin Szevér, gör. kath.	2	2	4	3	2
	Reisz Ferencz, róm. kath.	2	2	1	3	2
10	Schlesinger Gyula, izr.	2	2	2	4	3
	Schuller József, izr.	2	4	3	4	4

SZ-TÁLY.

Osztályfőnök: *Kocsis Samu.*

M E N E T E L E											Mulasztott óráinak számából		Megjegyzések
számtanból	mértanból	Történelem	term.-rajzból	földrajzból	szabadk. rajzból	mért rajzból	szépirásból	énekből	tornából	írásb. dolg. külalajából	igazolt	nem igazolt	
2	3	1	1	1	3	4	3	1	3	2	28	—	f. o. l. j. r.
2	1	1	1	2	4	1	4	3	3	3	73	—	f. o. l. j. r.
4	4	5	2	4	2	4	3	3	3	3	37	—	j. v. b.
4	4	4	1	4	4	4	4	3	3	2	59	—	f. o. l.
1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	31	—	f. o. l. k. j. r.
3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	42	—	f. o. l.
3	4	3	1	3	3	4	3	2	3	3	8	—	j. v. b.

SZ-TÁLY.

Osztályfőnök: *Dégyi Kálmán.*

M E N E T E L E											Mulasztott óráinak számából.		Megjegyzések
számtanból	mértanból	természettanból	földrajzból	történelemből	szabadk. rajzból	mért. rajzból	énekből	tornából	írásb. dolg. külalaja	igazolt	nem igazolt		
4	4	3	4	4	4	4	3	3	3	3	—	f. o. l.	
3	4	3	4	3	4	4	4	3	3	18	—	f. o. l.	
4	4	2	3	3	3	3	4	3	3	—	—	f. o. l.	
4	4	4	4	4	4	3	4	3	3	55	—	f. o. l.	
4	4	4	4	4	4	4	3	2	3	3	—	j. v. b.	
4	3	2	1	1	4	3	3	3	3	—	—	f. o. l.	
4	3	2	2	3	3	2	4	3	4	3	—	f. o. l.	
4	3	2	2	2	2	2	3	3	2	22	—	f. o. l.	
2	2	1	2	3	2	2	4	3	1	5	4	f. o. l. j. r.	
3	4	2	2	2	3	3	4	3	3	29	—	f. o. l.	
4	4	3	3	3	3	4	3	3	3	27	—	f. o. l.	

VI.

Kimutatás az 1902-1903. évben jelent-

A m a g á n-		
sor- szama	neve és vallása	születési helye és ideje
1	Kánitz Iván izr.	Tör.-Becse, 1890. febr. 10.
2	Pollak Miksa, izr.	Tör.-Becse, 1889. aug. 7.
3	Johannis Vilmos, róm. kath.	Szanád, 1891. szept. 6.
4	Révész Jenő, izr.	Budincz, 1892. szept. 10.
5	Tiborfy Orbán, róm. kath.	Csantavér, 1887. okt. 14.
6	Rasch Hugó,*) róm. kath.	Baja, 1879. jan. 22.
7	Herczl Miksa, izr.	Ada, 1891. febr. 25.
8	Czuczín Veszelin, gör. kel.	Ada, 1891. jan. 2.
9	Lehoczky János, róm. kath.	Ada, 1890. márcz. 17.
10	Nagypál Ferencz, róm. kath.	Ada, 1889. szept. 16.
11	Pilliser Nándor, izr.	Ada, 1889. ápr. 17.
12	Mrksity Tivadar, gör. kel.	Ada, 1886. jan. 20.
13	Klászik Géza, róm. kath.	Zenta, 1887. jun. 30.
14	Boros Peter, róm. kath.	Zenta, 1887. jun. 27.
15	Boromisza Elemér, róm. kath.	Zenta, 1884. márcz. 7.

*) hittanból nyert elégtelen osztályzatát 1903. évi

kezett magántanulókról.

tanuló		melyik osztály tárgyaiból tett magánvizsgát?	A vizsga eredménye
vizsg. eng.-nek kelte és száma	mikor tett vizsgát?		
1903. év 1302. sz. kir. tanf. eng.	1902. szept. 3.	a IV. osztály tárgyaiból	elégséges
1903. év 1303. sz. kir. tanf. eng.	1902. szept. 3	a IV. osztály tárgyaiból	elégséges
1902. szept. 5-én iratkozott.	vizsgára nem	jelentkezett	—
1902. szept. 5-én iratkozott.	1903. jun. 19. 20.	az I. osztály tárgyaiból	elégséges
1902. év 5545. sz. kir. tanf. eng.	1903. jan. 2.	a III. osztály tárgyaiból	jó
1903. év 1301. sz. kir. tanf. eng.	1903. ápr. 15.	a III. osztály tárgyaiból	elégtelen
1902. szept. 4-én iratkozott.	1903. jun. 19.	a III. osztály tárgyaiból	elégséges
1902. szept. 4-én iratkozott.	1903. jun. 19.	a II. osztály tárgyaiból	jó
1902. szept. 4-én iratkozott.	1903. jun. 19.	a III. osztály tárgyaiból	elégséges
1902. szept. 4-én iratkozott.	1903. jun. 19.	a II. osztály tárgyaiból	elégséges
1902. szept. 4-én iratkozott.	1903. jun. 19.	a III. osztály tárgyaiból	elégséges
1903. év 2561. sz. kir. tanf. eng.	1903. jun. 19.	a IV. osztály tárgyaiból	elégtelen
1903. év 2562. sz. kir. tanf. eng.	1903. jun. 20.	a IV. osztály tárgyaiból	elégtelen
1903. év 2792. sz. kir. tanf. eng.	1903. jun. 19.	a II. osztály tárgyaiból	elégséges
1903. év 2957. sz. kir. tanf. eng.	1903. jun. 20.	az V. és VI. oszt. tárgyaiból	elégséges

május 11-én „jelesre“-re javította.

b) A rendes tanulók magaviseletét, szorgalmát és előhaladását tekintve.

	O s z t á l y													
	magaviseletről				szorgalmról				általános osztályzat előmeneteléről				mulasztott órákból	
	S	Z	Á	M	S	Z	E	R	I	N	T	igazolt órát	nem ig. órát	egyre esik
I.	—	17	11	2	—	—	—	2	10	2	16	352	15	12,28
II	8	17	13	1	—	1	5	7	21	2	9	795	7	20,56
III.	3	2	2	—	—	1	3	2	1	1	2	278	—	39,74
IV	—	9	2	—	—	—	3	1	—	1	1	165	4	15,36
összesen:	11	45	28	3	—	2	14	12	49	7	28	1590	26	18,57

*) az elégtelen előmenetelűek közül csak 4 első és 1 második oszt. tanuló utasított osztály-ismételésre.

c) Előhaladásra vonat-

Osztályonként		Rendes				
		Hittanból	Magyarból	Németből	Számтанból	Mértanól
I. osztály	kitűnő	1	1	—	1	1
	jeles	5	1	—	3	3
	jó	10	2	—	6	10
	elégséges	14	12	—	15	11
	elégtelen	—	14	—	5	5
II. osztály *)	kitűnő	3	—	2	—	2
	jeles	9	3	14	7	6
	jó	16	4	10	13	8
	elégséges	11	25	13	17	22
	elégtelen	—	7	—	2	1
III. osztály.	kitűnő	3	1	3	1	2
	jeles	1	1	—	2	—
	jó	—	1	1	2	2
	elégséges	2	4	2	2	3
	elégtelen	1	—	1	—	—
IV. osztály.	kitűnő	2	—	—	—	—
	jeles	2	—	3	1	1
	jó	1	3	3	2	3
	elégséges	5	8	5	8	7
	elégtelen	1	—	—	—	—
A négy oszt. összesen	kitűnő	9	2	5	2	5
	jeles	17	5	17	13	10
	jó	27	10	14	23	23
	elégséges	32	49	20	42	43
	elégtelen	2	21	1	7	6

*) Egy tanuló a testgyakorlat

kozólag tárgyanként

tárgyak

Term. rajzból	Term. tanból	Földrajzból	Történelemből	Ssabadj. rajzból	Mért. rajzból	Szépírásból	Énekből	Testgyakorlat	Dolg. külalak- jában	Összesen
3	—	3	—	2	—	—	2	—	—	14
2	—	2	—	2	2	10	7	5	1	43
9	—	3	—	11	9	20	8	20	10	118
12	—	14	—	15	19	—	13	5	19	149
4	—	8	—	—	—	—	—	—	—	36
9	—	3	—	5	2	4	9	—	1	40
16	—	3	—	3	6	19	5	5	6	102
12	—	10	—	10	9	16	11	30	17	166
2	—	19	—	21	19	—	14	3	15	181
—	—	4	—	—	3	—	—	—	—	17
5	—	2	3	1	2	1	1	—	1	26
1	—	1	—	1	—	—	2	—	2	11
1	—	2	2	3	—	4	4	7	3	32
—	—	2	1	2	5	2	—	—	1	26
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3
—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	6
—	5	4	2	2	3	—	—	—	1	24
—	3	2	5	4	4	—	5	11	8	54
—	2	4	3	5	4	—	6	—	1	58
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
17	1	9	4	8	4	5	12	—	3	86
19	5	10	2	8	11	29	14	10	10	180
22	3	17	7	28	22	40	28	68	38	370
14	2	39	4	43	47	2	33	8	36	414
4	—	12	1	—	3	—	—	—	—	57

alul fel volt mentve.

VIII.

Jótekonyság.

Ez a rovat az iskola és a tanító-testület háláját tolmácsolja mindazoknak, a kik intézetünk iránt érdeklődést tanusítottak, jóra való céljainak elérésében anyagilag is támogatták. A műveltség, tanultság olyan fegyver a népnek kezében, a mely nélkül az élet nagy harcát meg nem vivhatják; az ennek elérését segítő törekvés, áldozatkészség tehát dicséretre nem szorul, minden tiszteletre méltó.

A községet illeti a köszönet első szava; ő tartja fenn az iskolát s részesíti szülőtteit az ingyen tanítás jótéteményében; ezenkívül ingyen könyveket és szereket ad a szegény tanulóknak. (Zárjelben meg kell említenem azonban, hogy azok a könyvek és szerek a tiz esztendei használat folytán nem csak a használhatatlanságig megrongálódtak, de a közegészségügy szempontjából is teljesen megértek arra, hogy — ujjakkal cseréltesse ki.) Évenként bizonyos összeget — az idén 20 koronát — bocsát a tanító-testület rendelkezésére, hogy az „erkölcsben és tudományban tett előhaladást“ jutalmazással is elősegíthesse. Az oktatásügy érdekeinek tett szolgálatot azzal a 100 koronával is, melyet a pünkösdi közgyűlés alkalmával a megyéből hozzánk sereglett polg. isk. tanárok ellátása cél-

jára megajánlott. Ősi hagyomány községünkben: a kulturáért áldozatot hozni; vajha anyagias korunk sok tekintetben hamis jelszavai meg ne tévesszék a vezetőséget!

Az „Ó- és Törökkauzssai takarékpénztár“ minden esztendőben küld 40 koronát az iskolának; rendszerint -- az idén is — fő épen szegénysorsú tanulók kapják segély czimen — a bukottak kivételével.

Iskolánk egyetlen alapítványának (alapítók: Dr. Roxer Gyula és neje, szül. Korossy Janka) évi kamatját: 1 drb. 10 koronás aranyat a szorgalom és magaviselet tekintetében legjobb tanuló érdemli.

Dr. Kozits Elemér ügyvéd, 1 drb. 10 koronás aranyat ajándékozott egy szegénysorsu, szorgalmas, jó előmenetelű tanuló megjutalmazására.

2 — magát megnevezni nem kívánó úr összesen 6 koronát bocsájtott az iskola rendelkezésére azon célból, hogy a rajzban kitünteteket jutalmazza.

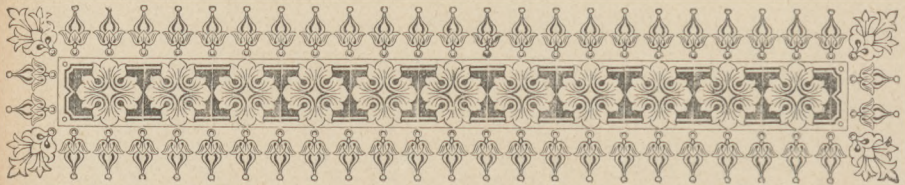
Latzkovits Károly közs. jegyző egy könyvet ajándékozott az érdem jutalmául. (Petőfi költeményei.)

Hacker Antal s egyes tanulók pénz- és éremgyűjteményünket gyarapították.

Köszönet illet mindenkit, a ki akár közvetlenül, akár közvetve az iskolának, vagy a tanulóknak, vagy a tanároknak hasznára volt.

Az erény egyáltalában nem keres jutalmat; a jó cselekedet mégis önönmagával hordozza jutalmát.

IX.

JUTALMAZÁS.

Az előző fejezetben felsorolt és az érdeemes tanulók között szétosztásra szánt adományokat részben mint pénzsegélyt adtuk, részben jutalomkönyveket vásároltunk

Pénzsegélyben csak szegénysorú jó magaviseletű és legalább „elégéséges“ általános osztályzatú tanulók részesültek.

Nevezetesen:

Breuner Adolf	I. oszt.	tanuló	kapott	4	koronát.
Kohn Mór	»	»	»	4	»
Teleki Jakab	»	»	»	4	»
Bernát Andor	II.	»	»	4	»
Lajos László	»	»	»	4	»
Muhi István	»	»	»	4	»
Tandari Pál	»	»	»	4	»
Vajda János	»	»	»	4	»
Szabó Sándor	»	»	»	2	»
Novák Andor	VI.	»	»	6	»

összesen: 40 »

Nemes István III. oszt. tanuló a Dr. Roxer Gyula és neje Korossy Janka által tett alapítványnak évi kamatjából

egy 10 koronás aranyat kapott; ő volt intézetünk jó magaviseletű és legszorgalmasabb tanulója.

Mint szintén jó magaviseletű és szorgalmas tanuló Nagy István, I osztályos tanuló a Dr. Kozits Elemér ügyvéd ur által felajánlott 10 koronás aranyat kapta jutalmul

Szabó Sátor II. oszt. tanuló a mértani- és Reisz Mihály szintén II oszt. tanuló a szabadkézi rajzban tett előhaladásért részesültek 3—3 korona jutalomban.

A községtől kapott 20 koronán a jó magaviselet mellett az állandó szorgalom- és előhaladásnak megjutalmazására könyveket vásároltunk. Könyvjutalomba részesültek

az I. osztályból:

Nagy István; kapott szavalókönyvet.

Bata Péter; kapta, Mesék a gör. és róm. őskorból cz. m.

Orosz János; » Tanulságos olvasmányok cz. m

a II. osztályból:

Fehér László; kapta „Rákóczi ifjúsága“ cz. m.

Szabó Sándor; » „Plutárchosból életrajzok“ cz. m.

Reisz Mihály; » „A magy. nemzet történetéből“ cz. m.

Mundloch Ede; » „Szent Péter esernyője“ cz. m.

a III. osztályból:

Ádám Imre; kapta „Ifjúsági olvasmányok“ cz. m.

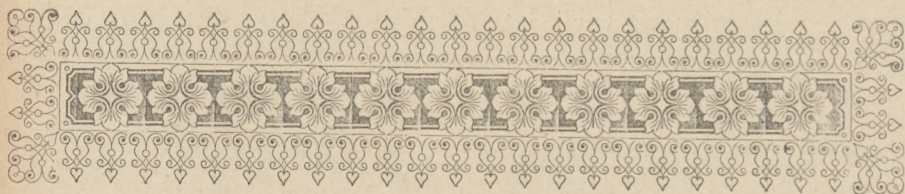
Blauhorn József; » „Petőfi összes költeményei“ cz. m.

Nemes István; » „Tompai összes költeményei“ cz. m.

a IV. osztályból:

Reisz Ferencz; kapta „Egyetemes művelődéstörténet cz. m.

Becsüljük meg e szép és értékes jutalmakat, melyeket az iskola nemeslelkű adakozás jóindulatából az érdem kitüntetésére adhatott és hálálják meg további jó magaviselet és kitartó szorgalom által! Törekedjenek polg. iskolánk jó hírnevét fenntartani és terjeszteni, mert azon intézettel szemben melyben a tudományok alapját megszerezték, kötelesség.

X.

ÉRTESÍTÉS AZ 1903-1904. TANÉV MEGKEZDÉSÉRŐL.

Az 1903-1904-ik, vagyis a jövő iskolai évben a beiratások szeptember hó 1-én kezdődnek, polg iskolánk igazgatói irodájában és tartanak szept. 4-éig bezárólag, naponként délelőtti 8—11 óráig. Későbbben jelentkezők indokolt késedelmezésük igazolása esetén egész szeptember hó végéig véletnek fel. A szeptemberen túl jelentkezők felvételéhez — csak folyamodással nyerhető — kir. tanfelügyelői engedély szükséges. Bármely osztályba lépőknél az esetlegesen szükséges felvételi vizsgálat szept. hó 5-én fog megtartatni.

Az esetleges magán — egyéb felvételi és javító-vizsgálatok szept hó 5-én lesznek megtartva és szept. 6-án az ünnepélyes „Veni Sancte” az iskolai rendtartási és fegyelmi szabályoknak felolvasása s kellő értelmezése, továbbá egyéb tudnivalóknak kihirdetése után, megkezdjük a rendes tanításokat.

A tanulók és a felvételi feltételek:

1. Az intézet tanulói lehetnek rendes és magántanulók.
2. A rendes tanulók és azon magántanulók felvétele, kik a tanév végén óhajtanak magánvizsgát tenni, fentjelzett

napokon történik. A felvételre kitűzött utolsó nap után október elejéig, csak igazolandó alapos oknál fogva veszi fel a tanulókat az igazgató, azontul rendkívüli esetben megy. kir. tanfel. engedélylyel vétetnek fel. A későbbi iratkozások tehát csak tanfelügyelői engedélylyel történhetnek, ha az illetők az időközben elhaladott tanulmányok ismeretét szóbeli vizsgán igazolják.

3. A polg. isk. első osztályába szabályszerűen csak oly tanuló léphet fel:

a) a ki életének legalább 9 évét betöltötte;

b) kinek az elemi (nép) isk. negyedik osztálya számára kiszabott tantárgyakban elegendő jártassága van s ebbeli ismereteit az e végre elrendelt felvételi vizsgálat útján igazolja.

4. a polg. iskolába lépő tanuló, bármely nemzetiséghez tartozik, köteles a magyar nyelvet is tudni annyira hogy a törvény által ezen iskolában elrendelt magyar nyelvi oktatásban fennakadás nélkül részt vehessen.

5. A polg. iskola bármily osztályába bevehet minden oly tanulót, a ki koránál fogva az általa kijelölt oszt.-ba beillik és ha azon osztályban megkívántató előkészültségről vizsgálat útján bizonytságot tesz.

6. A középiskolából a polg. iskolába átlépni kívánó tauló felvétetik:

a) első rendű bizonyítványa alapján;

b) másodrendű bizonyítványa alapján, ha az illető tanuló gymnáziumban latin vagy görög nyelvből, reáliskolában francia nyelvből kapott elégtelen osztályzatot, de a többi tantárgyakból legalább elégséges érdemjegye van.

A mennyiben azonban a középiskolák és a polg. iskola tantervei között lényeges eltérések vannak, melyek az átlépés alkalmával figyelmen kívül nem hagyhatók, azért a középis-

kolából polg. iskolába átlépő tanuló, a polg. iskola megelőző osztályaiba előforduló azon tananyagból, melyet a középiskolában nem tanult és a mely a polg. isk. későbbi osztályai-
ban nem fog pótoltatni. felvételi vizsgálatra köteleztetik. Ha a tanuló ezen felv. vizsgálatnak azonnal való letehetésére nincs elkészülve, akkor neki előkészülés céljából az évi osztályvizsgálat idejéig terjedő határidő engedélyeztetik; osztályvizsgálatra azonban ily tanuló csak a felv. vizsgálat előzetes sikeres letétele után bocsáttatik.

7. Oly tanuló, ki a középiskolában a 6) alatt b) pontba említett tárgyakat leszámítva, egy vagy legfeljebb két tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, szintén felvehető a polg. isk. megfelelő magasabb osztályába, ha a 6) pont negyedik bekezdésében említett tantervi különbözetből teendő vizsgálaton kívül azon tantárgyakból, melyekből elégtelen osztályzata van, a polg. iskolában a felvételt megelőzőleg sikeres felv. vizsgálat tesz. — Ezen esetben azonban a felvételi vizsgálatra bocsátáshoz a kir. tanfelügyelő engedélye szükséges.

8. Oly tanuló, ki a középisk. valamely osztályát eredménytelenül ismételte s ennél fogva tanulmányait a középiskolában nem folytathatja, polg. isk.-ban az ismételt osztálynak megfelelő, sőt a. mennyiben osztályzat tekintetében a 6. latti b) pontban támasztott feltételeknek megjelöl, a következő felső oszt.-ba is felvehető.

9. A felvételnél megkivántatik a növendékek szülőjének gyámjának v. ezek helyettesének jelenléte. Azon szülők v. gyámok, a kik nem az intézet székhelyén laknak, kötelesek olyan alkalmas s helyben lakó helyetteset bejelenteni, a kire a házi felügyeletet illető kötelezettségeiket átruházták s a ki az intézet közléseit az ő nevükben elfogadja és foranatosítja. — Az e tekintetben beálló változást a szülők v. gyámok kötelesek az igazgatóval tudatni, mint viszont az igazgató is köteles az

illető szülőket vagy gyámokat figyelmeztetni arra, ha változást v. intézkedést lát szükségesnek.

10. A felvételt az igazgató teljesíti s vidéki tanulók után évenként beíráskor 20 korona tandíjat vesz. — A felvéltre jelentkezőknek magukkal kel hozniok; keresztlevelet, illetve születési bizonyítványt. Az első oszt-ba lépők vagy más iskolából jövők oltási, illetve, újraoltási s a megelőző évben végzett tanulmányokról hiteles isk. bizonyítványt tartoznak felmutatni. Továbbá tartozik minden növendék az arra illetékes orvos által díjmentesen kiállított bélyegmentes bizonyítvánnyal igazolni, hogy szemei trachomamentesek

11. A felvett tanuló beiratkozása által aláveti magát az intézet rendszabályainak úgy, hogy ezek alól őt a szülők s ezek helyettesei sem menthetik fel.

12. Szegénységöket igazolni tudó helybeli tanulók a készlet erejéig tankönyvekkel és taneszközökkel fognak ellátni az iskolafentartó által.

Vidéki szülők gyermekeik elhelyezése iránt teljes bizalommal fordulhatnak az igazgatósághoz.

Magántanulókra vonatkozólag :

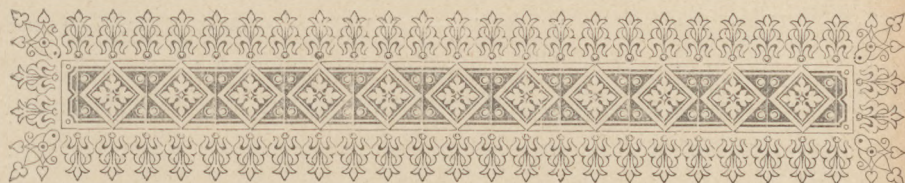
A nmélt. vall.-és közokt. m. kir. Miniszterium által 1895. évi 5009. sz. a. kiadott szabályrendeletnek idevonatkozó §-ai alapján, magánvizsgálatok évenként négyszer tartatnak; u. m. év elején. Karácsony- és Husvétkor, meg tanév végén. — Az év elején iratkozó magántanuló a tanév végén minden külön kérelmezés nélkül tehet magánvizsgát. A tanév folyamán magánvizsgálatra jelentkező köteles vizsgaengedélyt kérő folyamodványát kellően felbélyegezve (szegénységi bizonyítvány

alapján bélyegmentes) és keresztlevéllel, továbbá eddigi összes tanulmányairól szóló és a tanulmányok elvégzése, vagy megszakítása óta lefolyt idő alatti foglalkozását, erkölcsi tekintetben való kifogástalanságát igazoló hiteles bizonyítványokkal felszerelten — ha szülői gondozás alatt áll ez utóbbi, szükségtelen — azon polg. isk. igazgatójánál benyújtani, ahol vizsgálatot óhajt tenni. Az ó-kanizsai polg. iskolában teendő magánvizsgálat iránti kérvények Bácsm. kir. Tanfelügyelőségéhez czimzendők.

A vizsgálat írás- és szóbeli. Előbbi kiterjed a nyelvi, számtani és művészeti tárgyakra, utóbbi az illető osztály v. osztályok minden tárgyára, kivéve az ének és testgyakorlatot.

A magánvizsgálat díja egy oszt. tárgyaiból 50 korona két oszt. tárgyaiból összevontan 80 korona. Tandíjat sem helybeli sem vidéki magántanulók nem fizetnek. Olyan magántanulóki a kitűzött vizsganapra nem jelentkeznek, elveszti magánizsg. engedélyét s csak újabb folyamodás útján eszközölhet ki ilyet.

XI.

JELENTÉS AZ 1902|903. ISK. ÉV LEFOLYÁSÁRÓL.

Az 1902-903-ik isk. év lefolyásáról szóló jelentésemet a következőben van szerencsém bemutatni:

A beiratkozások 1902. évi szept. hó 1-én kezdődtek s tartottak szept. hó 4-ig bezárólag. Ezen idő alatt felvétetett 80 rendes és 8 magántanuló. A záros 4 napi beiratkozási időn túl még 10 rendes és 7 magántanuló jelentkezett, kik késedelmezésüknek kellő indokolása-, illetve kir. tanfelügyelői engedély alapján, szintén felvétettek. Így beiratkozott

az I. osztályba 31 rendes, 1 magántanuló,

a II. » 41 » 3 «

a III. » 7 » 6 «

a IV. » 11 » 4 «

összesen tehát: 90 rendes, 15 magántanuló;

megjegyezvén, hogy egy magántanuló fentiekhez számítva az V. és IV. oszt. tárgyaiból vizsgázott.

Egyébb idetartozó adatok a statisztikai kimutatások között találhatók.

Az év elején előforduló felvételi-, javító-, esetleg magánvizsgálatok 1902. szept. 5-én tartattak. Szept 6-án az ünne-

pélyes „Veni Sancte“ után felolvastuk és az isk. rendtartási fegyelmi szabályokat, azokat teljes részletességgel megmagyaráztuk, a tanulókat azoknak szigorú betartására buzdítottuk.

Szept. 7. vasárnap, 8. pedig ünnepnap lévén, a rendszeres tanításokat csak 9-én kezdhettük meg. A tanév 1903. június 21-én, a bizonyítványok és jutalmak kiosztásával ért véget.

Helybeli tanulók tandíjat nem fizettek, vidékiek azonban — egyesek kivételével, nevezetesen Lajos László II. oszt. tan. kit a polg. közs. iskolaszék sz. határozatával szegénységénél fogva felmentett a tandíjfizetés alul — egész évre 20 koronát, mely czímen 22 tanulótól befolyt 440 korona. Ehhez járul egy tavalyról elmaradt 20 koronás tandíj, Kálnai Jenő volt I. oszt. növendéktől, ki a tandíj elszámolás után közel az év végéhez fizetett s így az ideivel együtt számoltam el vele. Eszerint 460 korona az 1902/903. évi tandíjbevétele.

A mi a tanulók erkölcsi magaviseletét illeti, az általában kielégítőnek mondható, eltekintve egynéhány oly esettől, a melyeknek évről évre előfordulnak s a melyekért a legtöbb esetben egyéb büntetés mellett, a magaviselet érdemjegyét szoktuk alábbszállítani.

A tanulásbeli előhaladás szintén kielégítőnek mondható. Legjobb volt e tekintetben a III. utána a II. IV. és I. osztályok, a mi az édemfokozati táblás kimutatásokból látható.

A tanulók egészségi állapota szintén jónak mondható, a mennyiben nagyobb mulasztás csak egy esetben volt trachoma miatt. És itt nem mulaszthatom el, hogy sok szülő ezt a bajt a mely a beteget nagyon könnyen megfoszthatja szemvilágától örökös sötétségre kárhuztatva az illetőt — nem veszi semmibe, vagy legalább is elhanyagolja. Ne tegyék mert gyermekeik jövőjét e baj elhatalmasodása tönkre teheti.

A tanári testület egészsége egynek kivételével kifogástalan volt.

Vallásügy dolgában iskolánknál kívánni való fenn nem maradhat, a mennyiben különböző felekezetekhez tartozó tanulói a rendes hittani órákon kívül minden ünnepnapjukon részt vettek saját felekezetük isteni tiszteletén és egyéb vallásos gyakorlatain. Elmaradás csak kivételes és elfogadható okokkal támogatott kimentés esetén történhetett.

Iskolánk felett a főfelügyelet a nmélt. Vallás- és közoktatásügyi miniszter Bácsbodrog-vármegy kir. Tanfelügyelősége által gyakorolja.

Iskolalátogatási jogát közs. Iskolaszékünk gyakorolta s iskolánk érdekeinek megfelelően gyűléseket tartott, melyeken számos üdvös határozatot hozott. A községre és annak lakosságára legüdvösebb iskolánk államositására vonatkozó egyhangú határozata melyet a községi képviselőtestület belátva annak nagy horderejét — szintén egyhangúlag elfogadott.

A tanári testület rendes havi értekezetein iskolánk minden ügyét tárgyalta s főtörekvése a tanulók erkölcsi, szellemi és testi gyarapodására irányult.

A komoly munka megkedveltetése és rendes elvégzése mellett a hazafias érzés ápolása, erősítése képezte egyik legfőbb törekvésünket, mely okból évközben több iskolai hazafias ünnepet rendeztünk. A naptárt követve első hazafias ünnepünket 1902. évi okt. 6-án szabadsághőseink emlékére, — a másodikat 1902. nov. 19-én dicsőült Erzsébet kir. Ő cs. és kir. Fensége emlékezetére tartottuk; a harmadikat 1903. márcz. 15-én a szabadsajtó évforduló napján, a negyediket 1903. ápr. 11-e helyett ápr. 15-én, a 48-iki törvények szentesítésének 56-ik évfordulója és az ötödiket 1903. juni 8-ára eső koronázási évforduló alkalmából.

Mindezen ünnepélyeken a tantestület tagjai felváltva intéztek lelkesítő beszédet a tanulókhöz, a nemzeti érzésnek és a hazához való ragaszkodásnak ébresztése, növelése és erősítése czéljából

Nyilvános vizsgálatok. Évzáró vizsgálataink, melyeknek tartama alatt a tanulók ügyességéről tanuskodó rajzkiállítás a nagyszámban megjelent érdeklődők részére nyitva állott, a következő idő- és sorrendben tartattak meg:

I., az I-ső osztály vizsgája	1903. évi	junius	hó	15-én.
2., a II-ik	»	»	»	16-án.
3., a III-ik	»	»	»	17-én.
4., a IV-ik	»	»	»	18-án.

mindenik délelőtti 8 órától kezdetten:

5 a hittani vizsgálatok:

- a) az izraelita vallásu tanulóké 1903. junius hó 19-én
- b) róm. kath. » » » » 10. és 12-én.
- c) gör. kel. » » » » 10-én.
- d) ev. ref. » » » » 13-án.
- e) az ág. ev. » » » » 12-én,

mindenik délelőtti 11 órától kezdődőleg.

6., a tornavizsga: 1903. évi junius hó 18-án délután 5 órakor.

7., a magántanulók írásbeli vizsgálatai: 1903. évi junius hó 19-én és 20-án délelőtt, szóbeli vizsgálatai pedig folytatólag.

A növendékek rajzai a vizsgálatok ideje alatt a polgári iskola rajztermében voltak kiállítva.

Ezen vizsgálatokhoz az iskolaszék képviselőiben küldettek:

1. az I. osztály 1903. évi junius hó 15-én tartandó vizsgájára: Szilágyi Antal, Losonczi Lukács, Tripolszky József és Nagy János iskolaszéki tagok;

2. a II-ik osztály 1903. évi június hó 16-án tartandó vizsgájára: Vinczer Ferencz, Schöbel Gyula, Csuka Sándor és Dr. Király Sándor iskolaszéki tagok;

3. a III-ik osztály 1903. évi június hó 17-én tartandó vizsgájára: Laczkovits Károly, Gregorovits Velimir, Weiszberger Ignác és Popovits György iskolaszéki tagok.

4. a IV-ik osztály 1903. évi június hó 18-án tartandó vizsgájára: Huszágh István, Márton Mátyás, Laczkovits Károly, és Dr. Rosenberg Ede iskolaszéki tagok;

5. a tornavizsgára: 1903 évi június hó 18-án d. u. 5 órakor. Vinczer Ferencz, Popovits György és Schöbel Gyula iskolaszéki tagok;

6. a magánvizsgálatokra: 1903. évi június hó 19-én és 20-án folytatólag: Huszágh István, Laczkovits Károly és Csuka Sándor iskolaszéki tagok.

A hálaadó istentisztelet 1903. évi június hó 21-én tartott meg, utána a jutalmak és az iskolai bizonyítványok kiosztása következett. A vizsgálatokon felváltva ifj. Tóth József isksz. elnök, Herczeg Ede alelnök, az igazgató és a tanárok elnököltek.

A vizsgálatok ideje alatt Szappanos Béla rajztanár által — igen szépen és izlésesen — egybeállított rajzkiállítás volt látható, mely a tanulóknak rajzolásban elért ügyességét és módszeres haladását a leghatározottabban bizonyította. A kiállítást számosan látogatták.

Az évi záróvizsgálatok befejezte után június 21-én tartottuk meg a záró ünnepélyt, melyen a jutalmak, bizonyítványok osztattak ki.

Jelentésem befejezése előtt még fel kell említenem, hogy a tavaszi szünetben volt növendékek, nevezetesen: Katona I. Popovits D. Popovits I. Erdős A. Herczeg I. Ifkovits S.

Mátyus S. szini előadást rendeztek s annak tiszta jövedelmét 15 koronát, az ifjúsági könyvtár gyarapítására adták, mely összeggel ifj. könyvtáralapunk a meglevő 34 kor. 40 fillérrel együtt kitesz 49 korona 40 fillért. Hálás köszönet érte!

Végül intézetünk fejlődése, jó hírnevének erősödése érdekében újból kérem az összes tényezőket, kik a tanügyet szívükön viselve, annak előbbre vitelét szükségesnek, áldásosnak tartják, hogy nyujtsanak a tanító-testületnek nehéz munkájában kezet, mert egyesült erővel könnyebb célt érni.

Köszönöm eddigi szives jóakarataikat és kérem azt a jövőre is.

Köszönöm a közs. Iskolaszéknek és közs. Képviselő-testületnek, hogy iskolánk fentartásáról, taneszközökkel való ellátásáról állandóan gondoskodik. Tudjuk nagyon jól, hogy elég sokba kerül a polg. isk. fentartása, de nem hasztalanul. Ez oly tőke, mely apródonként gyűjtve, a kamatos kamatot meghozza. Igaz hogy nem pénzbea, hanem derék, becsületes dolgozni tudó és akaró ifjú nemzedékben.

Ti pedig kedves kartársaim fogadjátok újból hálás köszönetemet az oly véghetetlenül sokszor tapasztalt jóságtokért, melylyel irányomban voltatok. Nehéz és becsületes munkáságtokért találjatok hálát velem együtt a megmaradt és szárnyra bocsátott tanulók további jó viseletében és előhaladásában.

A jó Isten áldása legyen munkánkon kísérjen mindnyájunkat továbbra is és engedje, hogy az új tanévet ujult szellemi és testi erővel megkezdhessük, kitartással és szeretettel folytathassuk és jó eredménnyel befejezhessük.

Dégy Kálmán

igazgató.

T A R T A L O M:

I. A rajzoktatás néhány kérdéséről	3 oldal
II. Iskolai felügyelet	25 »
III. Tanító-testület	27 »
IV. Érdemjegyek és egyéb röv. magy.	30 »
V. Tanulásbeli előhaladás	32 »
VI. Kimutatás az 1902-903. évben jelentkezett magántanulókról	40 »
VII. Összeoglaló statisztika	42 »
VIII. Jótékonyság	46 »
IX. Jutalmazás	48 »
X. Értesítés az 1903-904. tanév megkezdéséről	50 »
XI. Igazgatósági jelentés	55 »

